

**Gyenis Gyula
(1940–2023)**

Gyenis Gyula 1940. október 23-án született Budapesten. 1961-ben nyert felvételt az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar biológia-földrajz szakára, ahol később a földrajz szak leadása után az antropológia szakot vette fel. 1966-ban biológia szakos középiskolai tanárként és antropológusként végzett.

A biológiai antropológiával Bartucz Lajos egyetemi előadásain került kapcsolatba 1964-ben. Abba az évfolyamba járt, amelynek Bartucz professzor utóljára adta elő az „Embertan és emberszármazástan” tárgyat, és az ő kitűnő előadásai keltették fel az érdeklődését a szakma iránt.

1966. július elsején lett a Természettudományi Kar Embertani Tanszékének munkatársa gyakornokként. 1967-ben tanársegédi, 1974-ben adjunktusi, 1983-ban pedig docensi kinevezést kapott. 1996-tól 2006-ig vezette az ELTE Embertani Tanszékét, 1999-től mint egyetemi tanár. 1994 és 1997 között oktatási dékánhelyettes volt az ELTE Természettudományi Karán. Közben 1975–1976-ban az Igazságügyi Orvosszakértői Intézetben másodállásban dolgozott, 1985-ben pedig a Brüsszeli Flamand Egyetem Antropogenetikai Tanszékén töltött egy félévet vendégkutatóként.

Szakmai pályafutását történeti antropológiával, a váci avar kori temető embertani anyagának feldolgozásával kezdte. A következő években elsősorban dermatoglífiái kutatásokat végzett és ebből a kutatási témából szerezte meg egyetemi doktori címét „A palmaris és digitalis bőrlécrendszer variációja három magyarországi népességben” című értekezésével 1973-ban. Kandidátusi fokozatát 1983-ban ugyanezen téma további kutatásával szerezte meg. 1995-ben az ELTE habilitált doktora lett, 1999-ben pedig Széchenyi Professzori Ösztöndíjat nyert. 2014-ben a Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült.

Kutatásai néhány kiemelkedő állomása a következőkben foglalható össze. 13 észak-magyarországi népesség dermatoglífiái jellegeinek vizsgálatából megállapította, hogy eredetük szerinti csoportokra különülnek el, így e paramétereik mikroevolúciós tendenciákat is tükröznek. 1974-ben antropológiai/humánbiológiai laboratóriumot szervezett a Budapesti Műszaki Egyetem Szakorvosi Rendelőintézetében. Az orvosi szűrővizsgálatokhoz kapcsolódva 15 éven keresztül vizsgálta a műegyetemi hallgatók testi fejlettségét és a szekuláris trend jelenségét, amelyet számos publikációban mutatott

be. 1979-től kezdve, az akkor éppen várossá alakult Érd heterogén népessége iskolás gyermekeinek testi fejlettségét vizsgálta tízévenként tanítványai közreműködésével.

1998-ban Joubert Kálmánnal közösen megszervezte a 18 éves sorkötelesek reprezentatív mintájának komplex humánbiológiai, orvosi, pszichológiai és biodemográfiai vizsgálatát.

Gyenis Gyula a tudományos szervezésben is jelentős szerepet vállalt: több cikluson keresztül volt a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztályának titkára, a szakosztály elnöke, valamint a Társaság elnökségének tagja, később alelnöke is.

A MTA Biológiai Tudományok Osztálya Antropológiai Bizottságának több cikluson keresztül volt tagja, illetve elnöke is. Emellett számos hazai és külföldi tudományos társaságnak is tagja vagy tisztségviselője volt.

Meghívott előadója volt az ELTE Bölcsészettudományi Kara Régészettudományi Intézetének, az ELTE Tanárképző Főiskolai Karának, a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kara Ős- és Ókortörténeti, valamint Kulturális Antropológiai Tanszékének, továbbá a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karának.

Gyenis Gyula az egyik utolsó olyan hazai antropológus szakember volt, aki több embertani alterületen is komoly eredményeket ért el. Nemcsak a szűkebb kutatási területének kérdéseit látta át, hanem pontosan követte az emberi evolúció, a paleo- és archaeogenetika, a történeti embertan és az auxológia legújabb eredményeit is. Szakmai felkészültségéből – és rendkívüli humoráról – gyakran ízelítőt kaphattunk a tudományos és ismeretterjesztő előadásainkat követően. Emlékezetes hozzászólásai és adekvát szakmai kérdései a fiatal és kevésbé fiatal antropológusok számára egyaránt emlékezetes pillanatok és szakmai segítséget jelentettek.

Gyenis Gyula kivételes képességű előadó volt, aki a tudományos ismereteket a laikus érdeklődők számára is érthetően és érdekesen közvetítette. Ezt bizonyítja az a több száz előadás és cikk, amely a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat által szervezett előadásokon, a Magyar Televízió különböző műsoraiban, az Élet és Tudomány, valamint a Természet Világa hasábjain volt élvezhető. Az általa írt tankönyvek a humán evolúció oktatásában és elsajátításában is megkerülhetetlen mérföldköveknek tekinthetők.

Gyenis Professzor Úr az ELTE TTK Embertani Tanszék közösségének egyik legfontosabb tagja volt, nemcsak szakmai tudása, hanem embersége okán is. Szakmai tudása, egyénisége és humora pótolhatatlan, távozásával a tanszék és a hazai antropológia egyik legmeghatározóbb tagját veszítettük el.

Emlékét örökre megőrizzük!

Hajdu Tamás, Takács Krisztina, Zsákai Annamária és Szeniczey Tamás